

13

KRONIKA ODBUDOWY WARSZAWY

Rok I

1 lutego 1946 r.

Nr.1

TRESC NUMERU:

1. Warszawa nadal stolicą.
2. "Warszawa Oskarża" - zagranicą.
3. Kontakt z zagranicą w odbudowie Warszawy.
4. Szacunek strat Warszawy.
5. Z dni odbudowy Warszawy.
6. Odbudowa mostu Poniatowskiego.
7. Biuro Odbudowy Stolicy.
8. Pierwsze uchwały Naczelnej Rady Odbudowy m.st. Warszawy.

= = = 0 = = =

WARSZAWA NADAL STOLICA

= = = = =

Gdy w styczniu 1945 r. wojska sowieckie i polskie wkroczyły do Warszawy - miasto było martwe i puste. Jak okiem sięgnąć - gruzy, zgliszcza, ruiny, szczątki barykad, niepochowane trupy, wraki tramwajów, lamp ulicznych, wykroty drzew. Ani jednego żywego człowieka. Ani jednego domu bez uszkodzeń. Nic - prócz ruin, gruzów, pustki i milczenia..

Jeszcze przed wyzwoleniem Warszawy, rezydujący podówczas w Lublinie Tymczasowy Rząd Polski wydał dekret, mocą którego Warszawa natychmiast po oswobodzeniu od Niemców wrócić miała do roli stolicy. A w kilka dni po oswobodzeniu Warszawy - ludność pielgrzymkami ciągnąc ze wszystkich stron kraju ku swemu miastu, spontanicznie i gromadnie - wbrew logice ruin i zliszcz - jąka osiadać na miejscu, "które kiedyś było Warszawa".

Prawie jednocześnie przeto zapadła decyzja o stołeczności Warszawy i dokonany został fakt zamieszkania jej przez ludność. To zdecydowało o zmartwychwstaniu miasta.

Nastąpiło ono niemal natychmiast. W małych izdebkach, piwnicach, schronach, ocalałych od zniszczenia, lecz pozbawionych okien i drzwi, o ścianach przewierconych kulami i odłamkami pocisków, już mieszkali pierwsi warszawiacy, gdy gromada inżynierów ruszyła na miasto, aby dokonać żmudnej pracy inwentaryzacyjnej, obejrzeć i zbadać każdy dom, określić jego stopień zniszczenia i szansę ocalenia, policzyć te, które istnieć przestały. W tym samym czasie, a była to zaledwie druga połowa stycznia, rząd rezydował w małym jednopiętrowym domku przy ul. Śnieżnej na prawym brzegu Wisły. Praga - wschodnią część Warszawy, o cztery miesiące wcześniej wyzwolona, a dzięki temu nieporównanie mniej zniszczona, specjalne kolumny żołnierskie oczyszczały z min ulicę po ulicy i dom po domu, a oddziały saperów przebijały tunele w gruzach, zalegających jezdnie wszstkich ulic.

Wielkie królów odbywały się w Warszawie, co wpłynęło na pewien określony rozwój urbanistyczny i architektoniczny miasta /dzielnica Wolska/; walki o wolność, jakie staczała Warszawa na przestrzeni ubiegłych wieków, także odgryły rolę specjalną. Symbolem tej części wystawy będą słowa: "Wolność - wieczne dążenie Warszawy".

2. Część druga zobrazować ma piękno Warszawy przed jej zniszczeniem przez Niemców.

3. Część trzecia stanowić będzie właściwy temat "Warszawa Oskarża". Zobrazuje ona martyrologię ludzi i miasta w okresie okupacji niemieckiej, oraz systematyczne niszczenie budynków i wszelkich dóbr materialnych i duchowych w okresie powojennym, po uprzednim wypędzeniu z miasta milionowej ludności.

4. Część czwarta wreszcie zaprezentuje plany odbudowy i przebudowy Warszawy.

== = 0 == =

KONTAKT Z ZAGRANICĄ W ODBUDOWIE WARSZAWY

Zniszczona przez Niemców Warszawa stanęła wobec rzadkiej w historii okazji, odbudowania w 3/4 całego miasta zupełnie na nowo.

Z tej sytuacji wy klnął konsekwentny wniosek, że stolica winna być nie tylko odbudowana, lecz i przebudowana. Nie odrodzi się to wszystko, co stoi w poprzek współczesnym założeniom urbanistycznym. Powstać musi miasto piękniejsze, zdrowsze, pomyślane racjonalnie, zdolne pełnić podwójne funkcje: 1/ stolicy - czyli ośrodka dyspozycji politycznej, gospodarczej, kulturalnej, naukowej - na cały kraj, zarazem 2/ miasta, którego ludność - podobnie jak w innych miastach - ma swoje liczne potrzeby materialne, fizyczne i psychiczne, które muszą być zaspakajane z jak najlepszym dla niej rezultatem.

Przystępując do planowania nowej Warszawy, kierownicy jej odbudowy i przebudowy uznali za konieczne nawiązanie kontaktów, a nawet współpracy z myślą urbanistyczną krajów, najdalej w tej dziedzinie zaawansowanych, a także - z najnowszymi koncepcjami architektury miejskiej zagranicą.

Najwcześniej, dzięki samorzutnemu zainteresowaniu się sprawą odbudowy Warszawy przez Związek Sowiecki, zaistniał kontakt z architektami radzieckimi. Latem ubiegłego roku szereg najwybitniejszych architektów i urbanistów radzieckich bawił w Warszawie przez kilka tygodni i na licznych, wspólnych z architektami polskimi konferencjach dyskutowano kwestię przyszłej stolicy Polski.

W ślad za tym pierwszym cennym kontaktem poszły dalsze. Architekt warszawski Jerzy Sołtan, studiuje urbanistykę u wielkiego Corbusiera a w Paryżu. Jeden z najwybitniejszych młodych architektów polskich Maciej Nowicki wyjechał na roczne studia do Stanów Zjednoczonych.

Z zagranicy przybyli do Warszawy, żeby stanąć do warsztatu odbudowy architekci: Zakowski i Klębowski z Londynu, Reda z Francji, Leykam ze Szwajcarii.

Bawili też w Warszawie przedstawiciele architektury angielskiej i szwedzkiej: inż. arch. Parr oraz inż. arch. Lettstrom. Obaj żywo interesowali się planami urbanistycznymi Nowej Warszawy.

Wreszcie w Pradze Czeskiej bawiła delegacja Stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej w osobach: inż. arch. Michała Borkowskiego i inż. arch. Jerzego Sobiepana.

Delegacji podejmowani byli przez czeskie stowarzyszenie architektów, czołowe organizacje i urzędy planowania krajowego.

Polscy architekci wygłosili szereg referatów na temat odbudowy Warszawy. Referaty wywołały duże zainteresowanie wśród architektów czeskich. Delegaci polscy zwiedzili szereg specjalnych zakładów użyteczności publicznej, badawcze laboratoria materiałów budowlanych i td.

Obie strony podkreśliły konieczność stałej współpracy w dziele odbudowy obu krajów.

Na początku obecnego roku architekci nasi wyjadą do Ameryki, Anglii, Francji, Szwajcarii i Związku Sowieckiego.

== 0 ==

SZACUNEK STRAT WARSZAWY

W pierwszych tygodniach po wyzwoleniu Warszawy Biuro Odbudowy Stolicy przystąpiło do inwentaryzacji zniszczeń. Na podstawie danych, zestawionych przez inżynierów, którzy dokładnie zlustrowali każdy budynek w Warszawie, otrzymaliśmy oszacowanie strat następujące:

Najwięcej strat poniosły budynki mieszkalne, jako w Warszawie najliczniejsze, mianowicie na sumę zł. 2.867.000.000	
budynki użyteczności publicznej	456.000.000
świątynie	97.000.000
budynki handlowe	274.000.000
budynki przemysłowe	221.000.000

Razem zł. 3.915.000.000

Straty w urządzeniach użyteczności publicznej wynoszą 1.000.000.000

Straty w urządzeniach technicznych przemysłu wynosiły 80% stanu przedwojennego 1.100.000.000

Straty w urządzeniach domowych, ruchomościach prywatnych i publicznych, skarbach sztuki, bibliotekach i tp. obliczono tylko w stosunku zł. 3.000 na osobę, co dało sumę 3.750.000.000

Wszystkie wymienione pozycje dają łącznie sumę strat wojennych dla Warszawy na blisko 10 miliardów złotych, a dokładnie 9.765.000.000

Przy dokładniejszym obliczeniu cyfry szacunkowe mogą wzrosnąć o 20 - 30%.

Szacunek zniszczeń obliczono według wartości złotego z roku 1939 / 1 dolar równał się wówczas zł. 5.18/. Podstawę obliczeń stanowiły przeto rzeczywiste wartości budynków, urządzeń, przemysłu i ruchomości, określone ściśle przed wybuchem wojny.

Z DNI ODBUDOWY WARSZAWY

W dniu 16 grudnia b.r. odbyła się w Warszawie uroczystość inauguracyjna roku akademickiego na Uniwersytecie Warszawskim. Piękna aula uniwersytecka nie została jeszcze odremontowana, wobec czego uroczystość miała miejsce w sali kolumnowej gmachu uniwersyteckiego przy ul. Krakowskie Przedmieście 26/28.

Na uroczystość przybył Pan Prezydent Bolesław Bierut, członekowie rządu z Premierem Edwardem Osóbka-Morawskim na czele, członkowie korpusu dyplomatycznego oraz liczni przedstawiciele świata naukowego i młodzież akademicka.

Po sześciu latach przesładowań Uniwersytet stolicy rozpoczął jawną pracę. W okresie okupacji niemieckiej ani na chwilę nie przerwana została nauka w tajnych kompletach, a powodzenie jej było tak wielkie, że pod koniec okupacji, w roku 1944, liczba studentów sięgnęła 3.500.

Wraz z uruchomieniem Uniwersytetu stolicy przybyła jedna z najdonioślejszych placówek pracy dla przyszłości. Już dziś w zrujnowanej Warszawie zgromadził uniwersytet około pięciu tysięcy studentów, wpisanych w rejestry siedmiu wydziałów: lekarskiego, prawnego, farmaceutycznego, humanistycznego, przyrodniczo-matematycznego, teologii katolickiej i teologii ewangelickiej.

Jeśli chodzi o profesorów - lata okupacji spowodowały utratę prawie połowy. Tak wysokich strat nie poniósł umęczony naród polski w żadnej ze swych warstw społecznych. Mimo tak dotkliwego ubytku - Uniwersytet Warszawski skompletował kadry profesorskie w pełni, uzupełnił straty i podjął wszystkie prace. Profesorowie przeważnie nie mają mieszkań, często nie mają koszuli, wykładają w nieopalanym salach, ale pracują z zapałem.

Praca odbywa się w wyjątkowo ciężkich warunkach. Prak sal na wykłady, na pracowni. Nierzadko wykłady odbywają się w prywatnych mieszkaniach. We znaki daje się brak ławek, stołów, szaf, wyposażenia pracowni naukowych. Młodzież przeważnie mieszka kątem. I jednak zapał do pracy jest wielki.

Na czele Uniwersytetu stoi rektor prof. Pięnkowski, fizyk światowej sławy, człowiek wielkiej energii i wielkiego autorytetu moralnego wśród młodzieży.

===

Pod koniec listopada ub.r. oddano Warszawie do użytku odbudowaną centralę automatyczną telefonów przy ul. Piusa XI Nr. 19.

Centralę tę zaczęto odbudowywać w maju ub.r., nie mając ani narzędzi, ani sprzętu niezbędnego do pracy. Materiały zbierano w odkamkach ze zniszczonych domów, zwożono je z innych miast w częściach, wszystko przerabiano na miejscu i dostosowywano do potrzeb stacji. Pracą i darami przyczynili się do uruchomienia stacji specjaliści radzieccy.

Wysiłki inżynierów i robotników polskich oraz pomoc radziecka sprawiły, że już w dziesiątym miesiącu po uwolnieniu Warszawa otrzymała stację automatyczną na pięć i pół tysiąca numerów.

===

W Warszawie przeprowadzono spis zakładów przemysłowych i handlowych, czynnych na terenie Warszawy.

Spis wykazał, że w stolicy pracuje 680 zakładów przemysłowych i 2.317 większych rzemieślniczych, zatrudniających co najmniej 6 osób. Dane te zestawione zostały na dzień 1 października 1945.

Wśród zakładów rzemieślniczych na pierwszym miejscu idzie branża odzieżowa - 915, dalej metalowa - 450, usługi - 251, budowlana - 156, spożywcza - 159 i td. Wśród zakładów przemysłowych wysuwa się na czoło branża budowlana - 274, następnie spożywcza - 118, chemiczna - 88, metalowa - 72 i td.

Zakładów handlowych czynnych było w dniu 1 października 8.646. Pierwsze miejsce zajmują zakłady żywnościowe i rolnicze - 4.725, następnie artykuły odzieżowe - 1.098, zakłady gastronomiczne i przedsiębiorstwa rozrywkowe - 668, artykuły chemiczne - 583, materiały budowlane i opałowe - 226 i td.

Dane powyższe świadczą o szybkim tempie odnowy życia gospodarczego Warszawy.

===

Przy Zarządzie Miejskim w Warszawie otwarta została Poradnia Samokształceniowa dla pracowników samorządu stołecznego oraz czytelnia.

Poradnia udziela wszelkiej pomocy i porad fachowych w pracy samokształceniowej wszystkim pracownikom, związanym z odbudową stolicy. Porady udzielone są w zakresie czytelnictwa i teorii pracy samokształceniowej.

Nadto poradnia organizuje bibliotekę samorządową, czytelnię książek, czasopism i wszelkich publikacji z dzieła samorządu terytorialnego, prawa i zagadnień samorządowych. Z czytelni samorządowej warszawskiej korzystać mogą nie tylko warszawiacy, lecz także pracownicy samorządowi innych gmin miejskich i wiejskich.

Z najwyższym wysiłkiem dźwigająca się do życia Warszawa już pragnie promieniować na kraj teorzonymi przez siebie na nowo zasobami wiedzy i fachowości.

===

Jednym z największych dotychczas osiągnięć Warszawy w odbudowie jest niewątpliwie uruchomienie elektrowni. Jest to osiągnięcie doniosłe nie tylko ze względu na straszliwy stan zniszczenia, w jakim Niemcy pozostawili elektrownię miejską, lecz dlatego także, że oddaje ona wielkie usługi społeczno-gospodarcze.

W lutym ub.r. rozpoczęto prace od ... zdobywania niezbędnych narzędzi do pracy i od porządkowania terenu, pokrytego grubą warstwą gruzu. W końcu kwietnia uzyskano prąd z pierwszego generatora i dzięki temu uruchomiono warsztaty. Obecnie elektrownia warszawska zaspakaja nie tylko potrzeby stolicy, lecz nadto obsługuje ogromny obszar okolic, sięgający od Żyrardowa na zachodzie po Rembertów na wschodzie. Jest ona już dziś jedną z największych czynnych elektrowni w Polsce, a jednak nie ma dość mocy, by sprostać obsłudze kręgu warszawskiego. Ostatnio elektrownia stolicy przekroczyła połowę swojej zdolności produkcyjnej z r. 1938, osiągając pół miliona kilowatogodzin na dobę.

W najbliższej przyszłości elektrownia chce uruchomić znajdujące się obecnie w remoncie 2 duże i 3 średniej wielkości kotły, które dadzą drugie tyle mocy, co obecnie pracujący zespół kotłów parowych. Opracowywany jest plan połączenia elektrowni warszawskiej z Różnowem, co nastąpić ma w połowie przyszłego roku.

== = 0 = ==

ODBUDOWA MOSTU PONIATOWSKIEGO

=====

Dzięki ofiarności śląska, dwie huty / w Bytomiu i Głorzowie / zaofiarowały warszawie brakujące przy moście Poniatowskiego cztery przęsła. Odbudowa mostu szła wspaniałym tempem. Praca odbywała się bez przerwy dzień i noc na trzy zmiany. W zakładzie roboczej prym wadzili fachowi robotnicy śląscy, którzy wykonywali prace techniczne przy montowaniu i osadzaniu łuków oraz górnej konstrukcji mostu. Obok Ślązaków pracowała ekipa doskonałych robotników warszawskich.

Prace szły tak ostro, że w połowie stycznia b.r. most nie tylko miał być gotów do ruchu pieszego i kołowego, lecz nadto - miały po nim ruszyć pierwsze tramwaje. Niestety w dniu 4 grudnia ub.r. wydarzyła się katastrofa: 7 łuków trzeciego, najdłuższego przęsła / rozpiętość 80 m 98 cm / zwaliło się do wody.

Natychmiast opracowano plan dalszego działania i ustalono kolejność robot: podniesienie portalu, przesunięcie go na czwarte przęsło i - natychmiastowy montaż czwartego, ostatniego przęsła. Jednocześnie wyłoniono komisję dla zbadania przyczyn katastrofy.

Komisja orzekła, że przyczyną katastrofy nie były błędy w projekcie konstrukcji, lecz niedokładność w czasie montażu.

Tymczasem w drugiej połowie grudnia ruszyły lody na Wiśle i poważnie uszkodziły drewniane rusztowania.

W dniu 29 grudnia odbyło się zebranie stałej Komisji Rzeczoznawców przy kierownictwie BOS dla odbudowy mostu.

W skład komisji wchodzi m.in. prof. Paszkowski, jako przewodniczący, prof. Zenczykowski, prof. Wasiutyński i inż. Piątkowski.

Po szeregowym zapoznaniu się ze stanem budowy, a szczególnie rusztowań w związku z przejściem lodów i stwierdzeniu, że rusztowania odgórne na przęsła 3 i 4 zostały przez napór lodu pokłamałe, Komisja ustaliła tok przeprowadzenia zasadniczych robót w sposób następujący:

Ze względu na możliwość powtórnego ruszenia lodów rozpoczęty będzie demontaż rusztowań 3-go i 4-go przęsła i zakończony w terminie możliwie najszybszym z ewntualnym pozostawieniem pali.

Zabezpieczone będą oba krany i rozpocznie się ich remont.

Prowadzona będzie nadal praca przy usuwaniu nad odnej części wraków starej konstrukcji mostu.

Rozbrane zostaną uszkodzone części łuków 3-go przęsła.

Na przęsłach 1-szym i 2-gim nadal będą stawiane słupy, belki i wieżownice.

Po wiosennym przejściu lodów rozpocznie się budowa rusztowań 3-go i 4-go przęsła, następnie montaż 3-go i 4-go przęsła wraz z nawierzchnią, przy czym decyzja o nowej konstrukcji rusztowań montażowych i pomostu oraz ich poziomie powzięta będzie przez komisję do dnia 1 lutego b.r.

W ten sposób nierotowany od wielu lat fakt ruszenia lodów w grudniu, przekreślił plan robot, przewidujący możliwość oddania mostu do użytku - mimo katastrofy w dniu 15 marca.

Wprowadzie most na całej swej szerokości i kompletnie w końcu oddany będzie do użytku publicznego w terminie niemal nie różniącym się od wyznaczonego jeszcze przed katastrofą t.j. w miesiącach lipcu-sierpniu, jednak w wyniku wczesnego pochodu lodów prowizoryczne oddanie do użytku połowy mostu o nawierzchni drewnianej nie nastąpi.

Prace na moście, wyznaczone przez komisję, prowadzone są w niesłabnącym tempie, zarówno te, które zapewnią bezpieczeństwo przede wszystkim mostowi drewnianemu, jak i te, które przyspieszą całą konstrukcję do przyspieszonego montażu natychmiast po przejściu lodów wiosennych.

= = = 0 = = =

BIURO ODBUDOWY STOLICY

= = = = =

W dniu 24 maja 1945 r. ogłoszony został /uchwalony w styczniu 1945r./dekret o odbudowie miasta stołecznego Warszawy. Dekret ustanawia trzy instytucje centralne, powołane dla spraw odbudowy, a mianowicie:

1/ Naczelną Radę Odbudowy m.st. Warszawy, zadaniem której jest mobilizować zasoby duchowe i materialne całego narodu dla odbudowy stolicy, ustalać zasady odbudowy i wypowiadać się w sprawie zamierzeń, projektów i programów. Na czele Rady stoi Prezydent Bolesław Bierut. 7 dniu 3 stycznia 1946 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Rady, przebieg i wnioski którego podajemy oddzielnie.

2/ Komitet Odbudowy Stolicy - ma na celu koordynowanie prac nad odbudową, czuwanie nad przebiegiem odbudowy i kontrolowanie wyników. Na czele stoi Prezes Rady Ministrów, Edward Osóbka-Morawski, jego zastępcą jest Prezydent m.st. Warszawy - inż. arch. Stanisław Tołwiński.

3/ Biuro Odbudowy Stolicy przy Prezydencie m.st. Warszawy jest organem wykonawczym w stosunku do uchwał wymienionych dwóch instytucji nadrzędnych, lecz i projektodawczym w odniesieniu do planów odbudowy pod względem urbanistycznym, architektonicznym, zabytkowym i gospodarczo-budżetowym.

Na czele Biura Odbudowy Stolicy /w skrócie B.O.S./ stoi wiceprezydent miasta inż. arch. Roman Piotrowski, starszy asystent politechniki warszawskiej w ciągu 15 lat, kierownik Towarzystwa Osiedli Robotniczych przez cały czas jego działalności od 1934 r. do końca wojny. Towarzystwo to zbudowało przed rokiem 1939 piękne osiedla robotnicze na kole i przy ul. Podskarbińskiej w Warszawie oraz szereg osiedli w miastach prowincjonalnych.

Zastępcami inż. arch. Piotrowskiego są: inż. arch. Szymon Syrkus, inż. arch. mjr. Józef Sigalin i inż. arch. Witold Plapis.

In. arch. Szymon Syrkus, w czasie okupacji niemieckiej kierownik zakonspirowanej Pracowni Architektoniczno-Urbanistycznej społecznej Przedsiębiorstwa Budowlanego, pracownią tą kierował aż do chwili aresztowania go przez Gestapo w 1942 r., po czym kierownictwo pracowni objęła po nim inż. arch. Helena Syrkusowa.

Przed wojną inż. Syrkus był jednym z najbardziej czynnych członków grupy architektów "Praesens", był też delegatem Polski do CIMPAC / Congrès International pour la réalisation des problèmes d'Architecture Contemporaine / Konferencji Międzynarodowej dla realizacji zagadnień Architektury Współczesnej/.

Inż. arch. Witold Plepis - przed wojną starszy asystent Zakładu Projektowania Hal Przestrzennych, obecnie katedry projektowania przemysłowego na Politechnice Warszawskiej. Specjalista w zakresie szacunku budowli i terenów budowlanych miejskich. Brał udział w organizowaniu masowej pracy ustalania zniszczeń pod względem technicznym i szacunkowym zabudowy Warszawy w r. 1939/40 i pod względem technicznym w r. 1945 w B.O.S.. Ma za sobą prace teoretyczne z zakresu budownictwa przemysłowego.

Przy kierownictwie BOS funkcjonuje Biuro Kontroli i Organizacji z inż. Cz. Rajewskim na czele, oraz dział prawny z adw. Stanisławem Lipińskim na stanowisku kierowniczym.

W swej strukturze wewnętrznej, ze względu na rozległość zadań, BOS podzielony jest na 11 wydziałów:

1/ Urbanistyczny, 2/ Architektoniczno-Inżynierski, 3/ Architektury Zabytkowej, 4/ Planowania Gospodarczego, 5/ Inwentaryzacji i Statystyki, 6/ Nadzoru, 7/ Zleceń, 8/ Pomiarów, 9/ Propagandy, 10/ Finansowo-Rachunkowy i 11/ Administracyjno-Gospodarczy.

1/ Wydział Urbanistyki "U"

Podstawą planowej odbudowy stolicy musi być plan urbanistyczny, obejmujący miasto i funkcjonalnie z nim związane zaplecze. Celem wydziału "U" jest opracowanie zasadniczej koncepcji przestrzennej miasta i otaczającego je okręgu, oraz wytyczenie etapów realizacji w oparciu o gospodarczy plan odbudowy.

Podbudową planowania przestrzennego musi być program demograficzny, gospodarczy, społeczny, studia nad fizjografią terenu i t.d. Dlatego też powstała w wydziale "U" specjalna grupa pracowników badawczo-naukowych.

Na podstawie wyników prac naukowych pracownice projektujące tworzą plany urbanistyczne. Czuwaniem nad realizacją zamierzeń urbanistycznych zajmuje się trzeci dział "U" - Realizacja.

W okresie rozpoczynania prac, w lutym 1945 roku, nie było ani materiałów dotyczących stanu Warszawy z przed zbudzenia, ani danych o obecnym stanie zniszczeń miasta i okręgu, o dawnej i obecnej ludności.

Zagadnienie Warszawy jako stolicy wymagało jak najszybszego postawienia i rozwiązania problemu odbudowy.

Naczelnym zadaniem było stworzenie ogólnego planu dyspozycji terenami i programu inwestycji całości miasta. Wydział "U" stworzył podstawę i główne wytyczne tego planu, a na tym tle są szczegółowo rozpracowane projekty poszczególnych dzielnic.

2 / Wydział Architektoniczno-Inżynierski, składa się z szeregu

pracowni projektodawczych i koncepcyjnych oraz pracowni inżyniersko-technicznych /opartych o komórki naukowo-badawcze/ wykonują całość prac technicznych, poprzedzających rozpoczęcie budowy.

Na podstawie programu urbanistycznego pracowni projektowej wy-
konują projekty szkicowe, które przejmują dział techniczny, opra-
cowujący rysunki robocze, obliczenia statyczne, instalacje i kosz-
torysy.

3/ Wydział Architektury Zabytkowej pełni szereg zadań:

- a/ bada i stwierdza zabytkowość budynków z punktu widzenia historycznego i architektonicznego.
- b/ prowadzi dokładną rejestrację stanu zniszczenia dzielnic i budynków zabytkowych.
- c/ kieruje pracami zabezpieczającymi budowlę zabytkową przed dalszym zniszczeniem.
- d/ w porozumieniu w Wydziałem Urbanistyki opracowuje projekty urbanistyczne dzielnic zabytkowych, przygotowuje poszczególne plany i projekty regulacji i t.d.
- e/ opracowuje plan rekonstrukcji zniszczonych dzielnic i poszczególnym budowli zabytkowych, przy tej okazji uwalniając gmachy zabytkowe od tych naleciałości architektonicznych, które naniesione zostały z biegiem wieków trwania tych budowli.

4/ Wydział Planowania Gospodarczego, opracowuje plany odbudowy

z punktu widzenia finansowego i możliwości rynku budowlanego. Praca wydziału toczy się jednocześnie po dwóch torach: a/ na zasadzie zaprojektowanego przez Wydział Urbanistyczny i architektoniczno-Inżynierski planu trzyletniego, b/ na podstawie przez te same wydziały zaprojektowanego planu szczegółowego na rok 1946.

5/ Wydział Pomiarów powołany jest do wykonywania prac pomia-

rowych, związanych z odbudową stolicy. Najważniejsze jego zadania: sporządzać i aktualizować pierworisy pomiarowe terenów miasta, sporządzać plany sytuacyjno-wysokościowe / podstawa do opracowania planów zabudowy/, geodezyjnie opracowywać plany zabudowania i wyznaczyć je w terenie, wyznaczać w terenie linie regulacyjne ulic w związku z ich budową, przebudową i urządzeniem, opracować plany poglądowe Warszawy i t.d.

6/ Wydział Inwentaryzacji i statystyki - przeprowadził natych-

miast po uwolnieniu Warszawy od Niemców ścisłą inwentaryzację budynków zniszczonych, uszkodzonych, nadających się do odbudowy. Prowadzi statystykę postępującej odbudowy.

7/ Wydział Zleceń - otrzymuje od innych wydziałów projekty i ślepe kosztorysy odbudowy poszczególnych dzielnic lub budynków i zajmuje się określaniem kosztów budowy /wycenianie kosztorysów i zlecaniem robót firmom budowlanym. /zasadzie w drodze przetargów publicznych. Ustala się warunki i terminy odbudowy.

8/ Wydział Nadzoru - otrzymuje od Wydziału Zleceń ścisłe projekty i kosztorysy odbudowy poszczególnych domów i sprawuje kierownictwo oraz kontrolę budowy przez wyznaczonych przez siebie kierowników poszczególnych obiektów.

9 / Wydział Propagandy - na m. celu propagowania dzieła odbudowy stolicy i mobilizację sił do tego celu poprzez prasę, broszury, odczyty, ilustracje fotograficzną i opracowania graficzne, wystawy krajowe i zagraniczne o postępującej odbudowie Warszawy, o projektach i planach odbudowy i przebudowy stolicy. Tym działaniem służy tygodnik "Skarpa Warszawska", redagowany przy Wydziale.

10/ Wydział Finansowo-Rachunkowy - opracowuje preliminarze budżetowe, wykonuje pełną gospodarkę BOS w zakresie finansów i księgowości oraz całości prac budowlanych wykonywanych przez BOS, daje sprawozdania z wykonania budżetu.

11/ Wydział Administracyjno-Gospodarczy - zajmuje się technicznym zaopatrzeniem biur, kreślarni i pracowni BOS, zakwaterowaniem i pomocą lekarską dla pracowników, prowadzi administrację całej instytucji, zabiega o zaopatrzenie pracowników w przysługujące im deputaty żywnościowe i odzieżowe.

Od 1 marca r.b. BOS rozpoczął gromadzić dla użytku pracowników odbudowy stolicy księgozbiór p.n. "Publicznej Biblioteki Technicznej". W miesiąc później do współpracy w tej dziedzinie przystąpiło Ministerstwo Oświaty. Dziś "Biblioteka" jest już poważnym księgozbiorem, liczącym około 9.000 tomów z zakresu: inżynierii, architektury, urbanistyki i dziedzin pokrewnych, w języku polskim i w językach obcych.

Do prac, związanych z odbudową stolicy BOS powołał liczne szeregi i najwybitniejszych w kraju urbanistów, architektów oraz specjalistów dziedzin, organicznie z odbudową związanych. Obok tych sił wytrwałych pracują kadry ludzi młodych, zdolnych, pełnych zapału. Tych, którzy pozostali poza ramami organizacyjnymi BOS, a reprezentują wysoki poziom wiedzy i talentu, przyciągnięto do współpracy.

Wśród najwybitniejszych jednostek, pracujących w BOS, wymieniamy szereg tych, których imiona dobrze zna Polska przytwórczoj? Na czele Wydziału Zleceń stoi inż. arch. Gustaw Trzeciński, profesor Politechniki Warszawskiej od 1917 roku, członek wszystkich zarządów stowarzyszenia Architektów Rzeczypospolitej Polskiej od chwili powstania tej instytucji, obecnie prezes SARP.

Na czele Wydziału Architektury Zabytkowej - arch. dr. Jan Zachwatowicz, profesor Politechniki Warszawskiej, generalny konsultor Rz.P. i kierownik Zakładu Architektury Polskiej przy Politechnice. Jego zastępcą jest arch. dr. Piotr Biegański, profesor historii architektury nowożytnej na Politechnice Warszawskiej.

W Wydziale tym pracują m.in.: arch.dr. Maczenski, profesor Politechniki, dziekan Wydziału Architektury, znany przed wojną z prac opiekuńczych nad zabytkami; inżynier architekt Świcki /dawny konsultor warszawski/ i inni. Wydział Architektury z bytkowej współpracuje nadto z szeregiem wybitnych architektów, jak prof. Loch Niemcewicz, któremu powierzono odbudowę Teatru Wielkiego.

W Wydziale Architektoniczno-Inżynieryjnym pracują profesoro-
wie Politechniki Warszawskiej - inż.arch. Bondan Lechert /dawny konsultor wydziału/, prof. Stanisław Hempel, prof. T. Kluz, inż. arch. Edgar Norwerth, inż. arch. Hieronim Rutkowski i szereg wybitnych architektów.

Naczelnikiem Wydziału Urbanistyki jest inż. arch. Wacław Ostrowski, wykładowca Urbanistyki na Politechnice. Zastępcą jego jest inż. arch. Zygmunt Skibniewski. Poza tym w Wydziale pracują m.in. Mieczysław Nowicki, jeden z najwybitniejszych architektów polskich, delegowany obecnie na studia specjalne do Ameryki, inż. arch. Jan Chmielowski, jeden z najbardziej czynnych członków grupy architektów "Praesens", był też delegatem Polski do CIRPAC, inżynierowie architekci: Jerzy Hryniewiecki, Kazimierz Marczewski, znani przed wojną z szeregu konkursów: J. Nina Skibniewska, Rychłowski, Eugeniusz Wierzbicki, Jerzy Mokrzyński, Wacław Kłyszewski, Stanisław Dziewulski, Stefan Putowski i inni.

Z wybitniejszych się naukowych należy wymienić profesorów Uniwersytetu Warszawskiego i SGGW: dr. Zbigniew Różycki, dr. Roman Kobenzę, dr. Tadeusza Gorczyńskiego, dr. Marka Prószyńskiego, prof. dr. Z. Sobanśkiego, prof. S.H. - skrzywana i inni.

Na zakończenie tego zarysu organizacyjnego i krótkiej charakterystyki funkcji poszczególnych wydziałów BOS, musimy nadmienić, że do wykonania poszczególnych fragmentów odbudowy, ze projektowanych i rozlanowanych przez BOS, powołano się z równo przedsiębiorstwa państwowe, jak i spółdzielnie i firmy prywatne, na podstawie przetargów nieograniczonych.

== = 0 == =

Pierwsza Uchwała Naczelnej Rady Odbudowy m.st. Warszawy.

W dniu 4 stycznia 1946 r. odbyło się w Warszawie, w gmachu Prezydium Rady Ministrów inauguracyjne posiedzenie Naczelnej Rady Odbudowy m.st. Warszawy.

Obrodam przewodniczył Prezydent KPN Bolesław Bierut, Prezes Rady Naczelnej. Uczestniczyli w posiedzeniu: Premier Edward Osóbka-Morawski, ministrowie i wiceministrowie - M. Kaczorowski, W. Kiernik, gen. M. Spychalski, Z. Kowski i Petrusiewicz, Prezydent stolicy - Stanisław Tokwiński, przedstawiciele Krajowej Rady Narodowej, Warszawskiej Rady Narodowej, BOS, Wojewódzkich Rad Narodowych, wszystkich stronnictw politycznych, organizacji młodzieżowych, ruchu spółdzielczego, stowarzyszeń zawodowych, instytutów państwowych, nauki i rektorami uniwersytetów na czele, literatury, sztuki i prasy.

Obrazy zajął krótkim przemówieniem Prezydent Bierut, udzielając następnie głosu autorom referatów.

1. "Zadania i program pracy Naczelnej Rady Odbudowy" - Prezydent m. Warszawy - Stanisław Tokwiński.

2/ "Odbudowa Warszawy w programie odbudowy kraju na rok 1946" - min. M. Kaczorowski.

3. "Akcja zagraniczna w odbudowie Warszawy" - inż. arch. Helena Syrkus.
4. "Sprawozdanie z prac Biura Odbudowy m.st. Warszawy za 1945 r." inż. arch. R. Piotrowski, wiceprezydent m.st. Warszawy i kierownik BOS.

W obszernej i ciekawej dyskusji, jaka potoczyła się po referatach, zabierali głos między innymi: Premier Osóbka-Morowski, wiceprezes KRN Bercikowski, Min. Kiernik, wiceprezydent miasta Strzelecki, Prezes Banku Narodowego Droźniak, posłowie Janusz i Kamiński oraz inż. Martens, inż. Czesław Klarnier, inż. Wierzbicki.

Pod koniec dyskusji zabrał głos Prezydent Bierut, syntetyzując przebieg obrad w następujących тезach:

1. Warszawę musimy odbudować nie tylko dla żyjącego dziś pokolenia, ale i dla przyszłych naszych pokoleń.
2. Warszawa była największym miastem w Polsce i musi się odrodzić jako największe paromilionowe miasto polskie, jako ośrodek łączności narodów słowiańskich i życia międzynarodowego.
3. W planie przyszłej Warszawy powinna znaleźć wyraz nowa Polska Demokratyczna.
4. Odbudowa i przebudowa Warszawy jest przede wszystkim sprawą całego narodu.
5. Nie tylko naród polski, ale cały świat musi przyczynić się do odbudowy Warszawy.

W wyniku wygłoszonych referatów i przeprowadzonej dyskusji Rada uchwaliła następujące wnioski:

I. Wnioski organizacyjne.

- 1/ Naczelna Rada Odbudowy m.st. Warszawy powołuje na Generalnego sekretarza Rady ob. Helenę Syrkus.
- 2/ Naczelna Rada Odbudowy m.st. Warszawy powołuje stały komitet Propagandy Odbudowy Warszawy w składzie następującym: Wiktor Grodzicki, Leon Kruczkowski, Władysław Broniewski, Juliusz Zakowski, Stefan Metuszczyński, Kazimierz Kusinek, Gwidon Kurzela, Antoni Bida, Stefan Ignar, Józef Wassowski, Władysław Bienkowski, Edward Droźniak.
- 3/ Sekretariat Generalny i Komitet Propagandy Rady działają będą w oparciu o biuro Warszawskiej Rady Narodowej.

II. Wnioski ogólne.

Naczelna Rada Odbudowy m.st. Warszawy postanawia:

- 1/ Wystąpić do Organizacji Zjednoczonych Narodów z umotywowanym wnioskiem, aby wszystkie miasta niemieckie, wobec złośliwego zniszczenia przez Niemców stolicy państwa polskiego bez konieczności strategicznych, były obciążone specjalnym podatkiem na koszt odbudowy Warszawy.
- 2/ Zwrócić się z umotywowanym apelem /odezwą/ do Międzynarodowej Komisji Związków Zawodowych, mających przeszło 60.000.000 członków, o okazanie stolicy Polski, która wykazała tak wielką ofiarność i bohaterstwo w walce z faszyzmem, pomocy w sprawie odbudowy stolicy.

- 3/ Zwrócić się z odezwą do Polonii Amerykańskiej o pomoc dla odbudowy Warszawy.
- 4/ Zwrócić się do Rządu z wnioskiem zobowiązania wszystkich samorządów w Polsce do wstawienia do swoich budżetów określonych wpływów na cel odbudowy Warszawy.
- 5/ Zwrócić się do Rządu z wnioskiem o opodatkowanie wszystkich przedsiębiorstw państwowych, społecznych i prywatnych, położonych na obszarze całego państwa oraz wszystkich osób, które wzbogaciły się w okresie wojny, na potrzeby odbudowy stolicy.
- 6/ wypuścić specjalne znaczki, przeznaczone zarówno do naleśnięcia na korespondencję pocztową, jak i na każde wnoszone do urzędów państwowych, samorządowych, społecznych i prywatnych podania, na cele odbudowy stolicy.
- 7/ Naczelna Rada Odbudowy m.st. Warszawy wyraża wdzięczność Związkowi Radzieckiemu i Republikom Białoruskiej, Litowskiej i Ukrainskiej za w pełni bezinteresowną pomoc, okazaną i zadeklarowaną dla odbudowy Warszawy.
- 8/ Naczelna Rada m.st. Warszawy uważa za wskazane bezpośrednio wykorzystanie doświadczeń Związku Radzieckiego przy odbudowie zniszczonych miast - Stalingradu, Kijowa, Charkowa, Minska i Leningradu.
- 9/ Naczelna Rada Odbudowy m.st. Warszawy popiera inicjatywę uzupełnienia wysiłku całego narodu polskiego dla odbudowy Stolicy pomocą innych państw zaprzyjaźnionych.
Naczelna Rada Odbudowy m.st. Warszawy uważa za wskazane zwołać w Warszawie zjazd merów stolic zaprzyjaźnionych celem zainteresowania ich problem odbudowy Warszawy.
- 10/ Naczelna Rada Odbudowy m.st. Warszawy popiera inicjatywę zebrania opinii najwybitniejszych specjalistów zagranicznych o planie Warszawy i zorganizowanie w Warszawie Międzynarodowego Kongresu Architektury Nowoczesnej.

Po przyjęciu powyższych wniosków zebrani uchwalili wysłać depecze do Generalissimusa Stalina z podziękowaniem dla narodów radzieckich za wybitną pomoc i do Prezydenta Sztokholmu-Lakeberga, za pomoc narodu szwedzkiego dla Warszawy.

Po zakończeniu obrad Prezydent Bierut zwrócił się do gremium obecnych w charakterze gości kierowników i pracowników BOs z serdecznymi słowami uznania za prace dotychczasowe i zachęty do wytrwania na trudnej i odpowiedzialnej placówce odbudowy stolicy.

Skład Naczelnej Rady Odbudowy m.st. Warszawy jest następujący:

Przewodniczący - Prezydent Krajowej Rady Narodowej

wiceprzewodniczący - Prezes Rady Ministrów

Członkowie:

10 członków Krajowej Rady Narodowej, w tej liczbie zastępcy Prezydenta KRN - H. Szwalbe i St. Grabski oraz członkowie prezydium KRN - W. Barcikowski i R. Zambrowski

Prezydent m.st. Warszawy.

10 członków warszawskiej Rady Narodowej

13 przedstawicieli Wojewódzkich Rad Narodowych
3 pełnomocnicy Rządu na Śląsk Dolny, Mazury i Pomorze Zachodnie.

6 przedstawicieli stronnictw politycznych /Polskiej Partii Socjalistycznej, Polskiej Partii Robotniczej, Stronnictwa Ludowego, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Stronnictwa Demokratycznego i Partii Pracy.

4 przedstawiciele ugrupowań młodzieżowych / To arzystwo Uniwersytetu Robotniczego, Związek Młki Młodych, Mici i Z. Marcerstwa/.

7 przedstawicieli ruchu spółdzielczego.

21 przedstawicieli ruchu zawodowego i stowarzyszeń.

4 przedstawiciele instytutów państwowych / Instytut Gospodarstwa Społecznego, Centralny Urząd Planowania, Departament Budownictwa w Min. Odbudowy, Instytut Gospodarstwa Narodowego/.

22 przedstawiciele nauki i sztuki - w tej liczbie rektorzy uniwersytetów: S. Pieńkowski w Warszawie, T. Kotarbiński w Łodzi, S. Kulczyński wrocławiu, S. Turski - politechnika w Gdańsku, profesorowie: M. Michałowicz, A. Arzyżanowski, S. Ossowski, J. Chałasiński, W. Geotel, J. Bystron, J. Latarkiewicz, Oskar Lange - ambasador Polski w Waszyngtonie, H. Raabe - ambasador Polski w Moskwie.

11 przedstawicieli architektury /w tej liczbie profesorowie: Lech Niemojewski, Mieczysław Bohusz, Tadeusz Tokwiński, B. Pniowski/

13 przedstawicieli inżynierii i ekonomii / w tej liczbie profesorowie: W. Zenczykowski, W. Paszkowski, Z. Wasiutynski, J. Piotrowski, J. Zieliński, B. Bukowski, J. Nechay oraz inż. Eugeniusz Kwiatkowski, Czesław Klarnier, dr. H. Kołodziejcki.

10 przedstawicieli malarstwa / Jan Cybis, W. Felakowska i inni/.

4 przedstawiciele rzeźby /K. Dunikowski, Z. Niczawa, F. Strynkiewicz, T. Brajer/

11 przedstawicieli literatury i prasy / m.in. Maria Dąbrowska, Pola Gojawiczyńska, Zofia Nałkowska, L. Kruczkowski, P. Hulka-Laskowski, J. Parandowski, J. Przyboś, L. Staff i inni/

3 przedstawiciele teatru /L. Bolski, J. Osterwa, A. Szyfman/.

5 przedstawiciele muzyki /prof. Kotarbiński, J. Maklowski, P. Perkowski, H. Sztompka, A. Palester/.

1 przedstawiciel filmu /A. Ford/.

=====
K o n i e c